

& sic etiam Verbum caro factum, est causa resurrectionis animarum. Unde etiam secundum humanam naturam convenienter est iudex non solum corporali, sed spiritualium bonorum.

ARTICULUS II.

Utrum Christus in iudicio apparebit in forma humanitatis gloriosa.

1. **A**D secundum sic proceditur. Videtur quod Christus in iudicio non apparebit in forma humanitatis gloriosa. Joan. xix. 37. *Videbunt in quem transfixerunt*: Glossa interl. Beda: , quia in ea carne venturus est in qua crucifixus est. Sed crucifixus est in forma infirma. Ergo in forma infirmitatis apparebit, non in forma gloriosa.

2. Præterea. Math. xxiv. 30. dicitur, quod *apparebit signum Filii hominis in caelo*, id est signum crucis; & Chrysostomus dicit hom. lxxvii. in Math. quod venit in iudicio Christus non solum vulnerum cicatrices, sed etiam ipsam mortem exprobratissimam ostendens. Ergo videtur quod non apparebit in forma gloriosa.

3. Præterea. Secundum hanc formam Deus in iudicio apparebit quæ ab omnibus conspici possit. Sed Christus secundum formam humanitatis gloriosam non poterit videri ab omnibus bonis, & malis: quia oculus (1) non glorificatus non videtur esse proportionatus ad videndum claritatem corporis gloriosi. Ergo non apparebit in forma gloriosa.

4. Præterea. Illud quod promittitur iustis in præmium, non conceditur iniustis. Sed videre gloriam humanitatis promittitur iustis in præmium. Joan. x. 9. *Ingrreditur, & egreditur, & pascua inveniet*, id est refectionem & in divinitate, & in humanitate, ut Augustinus exponit: (a) & Isai. xxxiii. 17. *Regem in decore suo videbunt*. Ergo in iudicio non apparebit omnibus in forma gloriosa.

5. Præterea. Secundum illam formam Christus iudicabit in qua iudicatus est: unde super illud Joan. v. *Sic & filius quos vult, vivificat*, dicit Glossa Augustini: , In qua forma iniuste iudicatus est, iuste iudicabit, ut possit ab impiis videri. Sed iudicatus est in forma infirmitatis. Ergo & in eadem in iudicio apparebit.

Sed contra est quod dicitur Luc. xxi. 27. *Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & maiestate*. Maiestas autem, & potestas ad gloriam pertinent. Ergo in forma gloriosa apparebit.

Præterea. Ille qui iudicat, debet eminere illis qui iudicantur. Sed electi qui iudicabuntur à Christo, corpora gloriosa habebunt. Ergo multo fortius iudex in forma gloriosa apparebit.

Præterea. Sicut iudicari est infirmitatis, ita iudicare est auctoritatis, & gloriæ. Sed in primo adventu, in quo Christus venit ad hoc quod iudicaretur, in forma infirmitatis apparuit. Ergo in secundo adventu, in quo venit ad hoc ut iudicet, apparebit in forma gloriosa.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod Christus dicitur Dei, & hominum mediator, in quantum pro hominibus sa-

(1) Al. deest non. (2) Ineditis ex dictis. (3) Forte ab omnibus.

Ex EDIT. P. NICOL. (a) Non occurrit ista interpretatio nisi apud Hugonem Victorinum Lib. de Spiritu & anima cap. 1x.

tisfacit, & interpellat apud Patrem, & ea quæ sunt Patris, hominibus communicat, secundum quod dicitur Joan. xvii. xxii. *Claritatem quam dedisti mihi, dedi eis*. Secundum hoc autem utrumque convenit ei quod cum utroque communicat extremorum. In quantum enim cum hominibus communicat, vices hominum gerit apud Patrem; in quantum vero cum Patre communicat, dona Patris transmittit ad homines. Quia ergo in primo adventu ad hoc venit ut pro nobis satisfaceret apud Patrem, in forma nostræ infirmitatis apparuit; quia vero in secundo adventu ad hoc venit ut iustitiam Patris in homines exequatur, gloriam demonstrare debet, quæ inest ei ex communiione ad Patrem: & ideo in forma gloriosa apparebit.

Ad primum ergo dicendum, quod in eadem carne apparebit, sed non similiter se habente.

Ad secundum dicendum, quod signum crucis apparebit in iudicio non ad indicium tunc existentis infirmitatis, sed præteritæ, ut per hoc iustior eorum condemnatio appareat qui tantam misericordiam neglexerunt, & eorum præcipue qui Christum iniuste persecuti sunt. Cicatrices autem quæ in eius corpore apparebunt, non pertinebunt ad aliquam infirmitatem, sed erunt indicia maxime virtutis, qua Christus per passionis infirmitatem de hostibus triumphavit. Exprobratissimam etiam mortem ostendet, non sensibilibus oculis eam ingerens, ac si tunc eam pateret; sed ex his quæ apparebunt, scilicet indicibus præteritæ passionis, homines in recognitionem præteritæ mortis adducet.

Ad tertium dicendum, quod corpus gloriosum habet in potestate sua ut se demonstret, vel non demonstret oculo non glorioso, ut patet (2) ex his quæ supra xliv. dist. quæst. 11. art. 4. dicta sunt; & ideo in forma gloriosa Christus (3) ab hominibus poterit videri.

Ad quartum dicendum, quod sicut amici gloria est delectabilis; ita gloria, & potestas eius qui odio habetur, maxime contristat: & ideo sicut visio gloriæ humanitatis Christi erit iustis in præmium, ita inimicis Christi erit in supplicium: unde Isai. xxv. 11. *Videant, & confundantur zelantes populi, & ignis, scilicet invidiæ, hostes tuos devoret*.

Ad quintum dicendum, quod forma ibi accipitur pro natura humana, in qua iudicatus est, & etiam iudicabit; non autem pro qualitate naturæ, quæ non erit eadem in iudicante, scilicet infirma, quæ in iudicato fuit.

ARTICULUS III.

Utrum Divinitas à malis sine gaudio videri possit.

1. **A**D tertium sic proceditur. Videtur quod Divinitas à malis sine gaudio possit videri. Constat enim quod impii manifestissime cognoscant Christum esse Deum. Ergo Divinitatem eius videbunt; & tamen de visione Christi non gaudebunt. Ergo Divinitas sine gaudio videri potest.

2. Præterea. Voluntas impiorum perversa non magis adversatur humanitati Christi quam eius Divinitati. Sed hoc quod videbunt gloriam humanitatis, cedit eis in penam, ut dictum est. Ergo multo fortius si Divinitatem viderent, magis tristarentur quam gauderent.

Præ-

3. Præterea. Quæ sunt in affectu, non de necessitate sequuntur ad ea quæ sunt in intellectu: unde Augustinus dicit: *Præcedit intellectus, & sequitur tardus, aut nullus affectus*. Sed visio ad intellectum pertinet, gaudium autem ad effectum. Ergo poterit esse Divinitatis visio sine gaudio.

4. Præterea. Omne quod recipitur in aliquo, recipitur per modum recipientis, & non per modum recepti. Sed omne quod videtur quodammodo in vidente recipitur. Ergo quamvis Divinitas in se sit delectabilissima, tamen visa (4) ab illis qui sunt tristitia absorpti, non delectabit, sed magis contristabit.

5. Præterea. Sicut se habet sensus ad sensibile, ita se habet intellectus ad intelligibile. Sed ita est in sensibus quod palato non sano pœna est panis, qui sano est suavis, ut dicit Augustinus Lib. VII. Confess. cap. xvi. & similiter accidit in aliis sensibus. Ergo cum damnati habeant intellectum indispositum, videtur quod visio lucis increate magis afferet eis pœnam quam gaudium.

Sed contra est quod dicitur Joan. xvii. 3. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum*; ex quo patet quod essentia beatitudinis in Dei visione consistit. Sed de ratione beatitudinis est gaudium. Ergo Divinitas sine gaudio videri non potest.

Præterea. Essentia ipsa Divinitatis est essentia veritatis. Sed unicuique est delectabile, videre verum: unde & omnes homines natura scire desiderant, ut dicitur in principio Metaph. Ergo Divinitas sine gaudio videri non potest.

Præterea. Si aliqua visio non semper est delectabilis, convenit eam quandoque esse tristabilem. Sed visio intellectiva nunquam est contristabilis: quia delectationis quæ est in intelligendo, non opponitur aliqua tristitia, ut dicit Philosophus VII. Ethic. cap. xii. & I. Topic. cap. xiii. Cum ergo Divinitas non possit videri nisi per intellectum, videtur quod Divinitas sine gaudio videri non possit.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod in quolibet appetibili, vel delectabili duo possunt considerari; scilicet id quod appetitur, vel est delectabile, & id quod est ratio appetibilitatis, vel delectabilitatis in ipso. Sicut autem, secundum Boetium in Lib. de hebdom. id quod est, habere aliquid præter quod ipsum est, potest; ipsum vero esse nihil aliud præter se habet admixtum: ita id quod est appetibile, vel delectabile, potest habere aliquid aliud admixtum, unde non sit delectabile, vel appetibile; sed id quod est ratio delectabilitatis, nihil habet admixtum, vel habere potest, propter quod non delectabilis sit, vel appetibilis. Res igitur quæ sunt delectabiles per participationem bonitatis, quæ est ratio appetibilitatis, & delectabilitatis, possunt apprehensa non delectare; sed id quod per essentiam suam est bonitas, impossibile est quod eius essentia apprehensa non delectet. Unde cum Deus essentialiter sit ipsa bonitas, non potest Divinitas sine gaudio videri.

Ad primum ergo dicendum, quod impii manifeste cognoscent Christum esse Deum, non per hoc

In IV. Sent. Tom. V.

(4) Al. ab aliis. (5) Al. subveniente. (6) Al. ante. (7) Al. à Philosophis. Ex EDIT. P. NICOL. (a) In Hieronymo nihil tale occurrit, ex quo tamen Petrus Comestor in historia scholastica, & Lyranus in Glossa super prædictum Lucæ locum longe aliis verbis, & alia serie refert, nempe quod primo die erigetur mare super altitudines montium quadraginta cubitis, stans quasi murus: secundo tantum descendet, ut vix videri possit: tertio marina belluæ apparentes super mare dabunt rugitus usque ad cælum: quarto ardebit mare, & omnes aquæ: quinto herba, & arbores dabunt vorem sanguineum &c.

quod Divinitatem eius videant, sed per manifestissimam Divinitatis indicia.

Ad secundum dicendum, quod divinitatem, secundum quod est in se, nullus potest odio habere, sicut nec aliquis potest odio habere ipsam bonitatem; sed quantum ad aliquos, Divinitatis effectus dicitur ab aliquibus odio haberi, in quantum scilicet aliquid agit, vel præcipit quod est contrarium voluntati: & ideo visio Divinitatis nulli potest esse non delectabilis.

Ad tertium dicendum, quod verbum Augustini est intelligendum quando id quod apprehenditur per intellectum præcedentem, est bonum per participationem, & non per essentiam, sicut sunt omnes creature: unde potest in eis esse aliquid quare affectus non moveatur. Similiter etiam in via Deus cognoscitur per effectus, & intellectus non attingit ad ipsam essentiam bonitatis eius: unde non oportet quod affectus intellectum sequatur, sicut sequeretur, si essentiam eius videret, quæ est ipsa bonitas.

Ad quartum dicendum, quod tristitia non nominat dispositionem, sed magis passionem; omnis autem passio à contraria causa fortiori (5) superveniente tollitur, & non eam tollit: & ideo tristitia damnatorum tolleretur, si Deum per essentiam viderent.

Ad quintum dicendum, quod per indispositionem organi tollitur proportio naturalis ipsius organi ad objectum quod natum est delectare, & propter hoc delectatio impeditur; sed indispositio quæ est in damnatis, non tollit naturalem proportionem qua sunt ordinati ad divinam bonitatem, cum imago semper in eis maneat: & ideo non est simile.

ARTICULUS IV.

Utrum adventum Domini ad iudicium præcedent aliqua signa.

1. **A**D quartum sic proceditur. Videtur quod adventum Domini ad iudicium non præcedent aliqua signa. Quia I. Thess. v. 3. *Cum dixerint, Pax, & securitas, repentinus eis superveniet interitus*. Sed non esset pax, & securitas, si homines per signa præcedentia tererentur. Ergo signa non præcedent illum adventum.

2. Præterea. Signa (6) ad manifestationem ordinantur. Sed adventus eius debet esse occultus: unde I. Thess. v. 2. *Dies Domini sicut fur in nocte ita veniet*. Ergo signa non debent ipsum præcedere.

3. Præterea. Tempus primi adventus fuit præcognitum (7) à Prophetis; quod non est de secundo adventu, ut supra dictum est. Sed primum adventum Christi non præcesserunt aliqua huiusmodi signa. Ergo nec secundum præcedent.

Sed contra est quod dicitur Lucæ xxi. 25. *Erunt signa in sole, & luna, & stellis*.

Præterea. Hieronymus (a) ponit quindecim signa præcedentia iudicium, dicens, quod primo die maria omnia exaltabuntur quindecim cubitis super montes. Secundo, omnia æquora prostrerentur in profundum, ita ut vix videri poterunt. Tertio, redigentur in antiquum statum. Quarto, belluæ omnes, & alia quæ

Q92 mo-

moventur in aquis, congregabuntur, & levabuntur super pelagus more contentionis invicem mugientes. Quinto, omnia volatilia caeli congregabuntur in campis, invicem plorantes, non gustantes, neque bibentes. Sexto, flumina ignea surgent ab occasu solis contra faciem firmamenti usque ad ortum confluentia. Septimo, omnia sydera errantia, & fixa spargent ex se igneas comas, sicut cometae. Octavo, erit magnus terrae motus, & omnia animalia prosternerentur. Nono, omnes lapides tam magni quam parvi dividuntur in quatuor partes, unaquaque aliam collidente. Decimo, omnes plantae sanguineum fluent rorem. Undecimo, omnes montes, & colles, & aedificia in pulverem rediguntur. Duodecimo, omnia animalia venient ad campos de sylvis, & montibus rugientia, & nihil gustantia. Tertiodecimo, omnia sepulchra ab ortu solis usque ad occasum patebunt cadaveribus ad resurgendum. Quartodecimo, omnes homines de habitaculis suis recedent non intelligentes, neque loquentes, sed discurrentes. Quintodecimo, omnes morientur, & resurgent cum mortuis longe ante defunctis.

QUESTIUNCULA II.

1. Uterius. Videtur quod circa iudicium secundum rei veritatem sol, & luna obscurentur. Quia, ut dicit Rabbanus super Matth. cap. xxiv. super illud, Sol obscurabitur &c. nihil prohibet intelligere tunc temporis veraciter solem, & lunam cum syderibus caeteris suo lumine privari, quomodo de sole constat factum tempore dominicae passionis.

2. Praeterea. Lux corporum caelestium ad generationem inferiorum corporum ordinatur: quia per eam influunt in haec inferiora; & non solum per motum, ut dicit Averroes in Lib. de substantia orbis, cap. 11. Sed tunc generatio cessabit. Ergo nec lux in corporibus caelestibus remanebit.

3. Praeterea. Inferiora corpora purgabuntur, ut quibusdam videtur, a qualitatibus quibus agunt. Corpus autem caeleste non solum agit per motum. Sed per lumen, ut dictum est. Ergo sicut motus caeli cessabit, ita & lumen corporum caelestium.

Sed contra est quod secundum Astrologos, sol, & luna simul eclipsim pati non possunt. Sed illa obscuratio solis, & lunae simul esse dicitur, scilicet Domino ad iudicium veniente. Ergo non est obscuratio secundum rei veritatem per modum eclipsis naturalis.

Praeterea. Non congruit idem esse causam defectus alicujus rei, & augmenatio. Sed veniente Domino, lux luminarium promittitur augenda: unde Isai. xxx. 26. *Erit lux lunae sicut lux solis, & lux solis septemplex.* Ergo non est conveniens quod veniente Domino lux illorum corporum cesset.

QUESTIUNCULA III.

1. Uterius. Videtur quod virtutes caelorum, Domino veniente, non moveantur. Virtutes enim caelorum dici non possunt nisi Angeli beati. Sed immutabilitas est de ratione beatitudinis. Ergo moveri non poterunt.

2. Praeterea. Admirationis causa est ignorantia, ut patet in principio Metaph. Lib. II. cap. 11. vel 111. Sed sicut ab Angelis longe abest timor, ita & ignorantia: quia, ut dicit Gregorius, *quid est quod non videant qui videntem omnia vident?* Ergo non poterunt per admirationem moveri, ut in littera dicitur.

3. Praeterea. Omnes Angeli adstantur divino iudicio: unde Apocal. vii. 2. *Et omnes Angeli stabant in circuitu throni.* Sed Virtutes nominant unum specialem ordinem in Angelis. Ergo non potius de eis dici debuit quod moveantur quam de aliis Angelis.

Sed, contra est quod dicitur Job xxvi. 11. *Columnae caeli pavent adventum ejus.* Sed columnae caeli non possunt intelligi nisi per virtutes caelorum. Ergo virtutes commovebuntur.

Praeterea. Matth. xxiv. 29. dicitur, *Stellae cadent de caelo, & virtutes caelorum movebuntur.*

QUESTIUNCULA IV.

1. Uterius. Videtur quod iudicium non fiet in valle Josaphat, aut in loco circumstante. Quia ad minus oportet omnes iudicandos in terra stare, aut eos tantum levare in nubibus quorum erit iudicare. Sed tota terra promissionis capere non posset multitudinem iudicandorum. Ergo non potest esse quod circa valem illam sit iudicium.

2. Praeterea. Sicut supra dictum est, Christo in humanitate datum est iudicium, ut iuste iudicet, qui iniuste iudicatus est. Sed ipse iniuste iudicatus est in praetorio Pilati, & sententiam iniusti iudicii in Golgotha suscepit. Ergo loca illa magis determinari debent ad iudicium.

3. Praeterea. Nubes sunt ex resolutione vaporum. Sed tunc nulla erit evaporatio, vel resolutio. Ergo non poterit esse quod iusti in nubibus obviam Christo in aera rapiantur; & sic oportebit & bonos, & malos esse in terra; & ita locus multo amplior requireretur quam sit ista vallis.

Sed contra est quod dicitur Joelis 11. 2. *Congregabo omnes gentes, & deducam eas in valem Josaphat, & disceptabo ibi cum eis.*

Praeterea. Actuum 1. 11. dicitur, *Quemadmodum vidistis eum ascendentem in caelum, ita veniet.* Sed ipse ascendit de monte Oliveti, qui praeminet valli Josaphat. Ergo & circa loca illa ad iudicandum veniet.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam questionem, quod, sicut supra dictum est, Christus ad iudicandum veniens in forma gloriosa apparebit propter auctoritatem quae iudici debetur. Ad dignitatem autem iudicariae potestatis pertinet habere aliqua indicia quae ad reverentiam, & subjectionem inducant: & ideo adventum Christi ad iudicium venientis multa signa praecedent, ut corda hominum in subjectionem venturi iudicis adducantur, & ad iudicium praeparantur huiusmodi signis communiti. Quae autem sint ista signa, de facili non potest sciri. Signa enim quae in Evangelii leguntur, ut Augustinus dicit epist. lxxviii. ad Esychium de fine mundi, non solum pertinent ad adventum Christi ad iudicium, sed etiam ad tempus destructionis Hierusalem, & ad adventum Christi, quo Christus continue Ecclesiam suam visitat, ita quod forte, si diligenter advertatur, nullum eorum invenitur ad futurum adventum pertinere, ut ipse dicit: quia illa signa quae in Evangelii tanguntur, sicut pugnae, & terrores, & huiusmodi, a principio humani generis fuerunt: nisi forte dicatur, quod tunc temporis magis invalescent; sed secundum quam mensuram circumstantiae vicinum adventum denuntiant, incertum est. Signa vero quae Hieronymus ponit, non asserit, sed in annalibus Judaeorum se ea reperisse scripta dicit; quae etiam valde parum verisimilitudinis habent.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod secundum Augustinum in Lib. ad Esychium praedicto, circa finem mundi erit universalis persecutio malorum contra bonos: unde simul aliqui timebunt, scilicet boni; & aliqui securi erant, scilicet mali. Quod autem dixerunt: *Pax, & securitas.* I. Thess. v. 2. ad malos referendum est, qui signa futuri iudicii parvipendunt; ad bonos vero pertinet quod dicitur Luc. xxi. 26. *Ardescentibus hominibus praetimore &c.* Vel potest dici, quod omnia illa signa quae circa iudicium erunt, infra tempus iudicii computantur, ut sic dies iudicii omnia illa contineat. Unde quamvis ex signis apparentibus circa diem iudicii homines terreatur, antequam quam signa illa apparere incipiant, in pace & securitate se impii esse credent, post mortem Antichristi non statim videntes mundum consummari, ut existimabant.

Ad secundum dicendum, quod dies Domini dicitur sicut fur venire, quia ignoratur determinatum tempus, quod per signa illa cognosci non poterit: quamvis etiam sub die iudicii comprehendi possint omnia illa manifestissima signa quae immediate praecedent iudicium, ut dictum est.

Ad tertium dicendum, quod in primo adventu Christus venit occultus, quamvis determinatum tempus esset prius praecognitum a Prophetis: & ideo non oportebat huiusmodi signa in primo adventu apparere, sicut apparebunt in secundo adventu, in quo manifestus veniet, quamvis determinatum tempus sit occultum.

SOLUTIO II.

Ad secundam questionem dicendum, quod si loquamur de sole, & luna quantum ad ipsum momentum adventus Christi, sic non est credibile quod obscurentur sui luminis privatione: quia totus mundus innovabitur Christo veniente, & Sanctis surgentibus, ut dictum est. Si autem loquamur de eis secundum tempus propinquum ante iudicium, sic esse poterit quod sol, & luna, & alia caeli luminaria sui luminis privatione obscurabuntur vel diversis temporibus, vel simul, divina virtute faciente ad hominum terrorem.

Ad primum ergo dicendum, quod Rabbanus loquitur quantum ad tempus iudicii praecedens.

Ad secundum dicendum, quod lux est in corporibus caelestibus non solum ad causandum generationem in istis inferioribus, sed etiam ad eorum perfectionem & decorem: unde non oportet quod cessante generatione, lux corporum caelestium cesset, sed magis augeatur.

Ad tertium dicendum, quod non videtur esse probabile, ut dictum est, quod qualitates elementares removeantur ab elementis, quamvis quidam hoc posuerint. Si tamen removeantur, non est simile de eis, & de luce, eo quod qualitates elementares habent ad invicem contrarietatem, unde agunt corrumperendo; lux autem non est principium actionis per viam contrarietatis, sed per viam principii regulantis contraria, & ad concordiam reducentis. Nec est etiam simile de motu corporum caelestium: motus enim est actus imperfecti; unde & tolli debet, quando tolletur imperfectio; quod de luce non potest dici.

SOLUTIO III.

Ad tertiam questionem dicendum, quod Virtus

(1) Al. in fine.

res in Angelis dupliciter dicuntur, ut patet per Dionysium cap. xi. cael. Hierar. Quandoque enim nomen Virtutum uni ordini appropriatur, qui secundum ipsum est medius mediae hierarchiae, secundum vero Gregorium est supremus (1) infimae hierarchiae. Alio modo accipitur communiter pro omnibus caelestibus spiritibus; & utroque modo potest accipi in proposito. In littera enim exponitur, prout accipitur secundo modo, scilicet pro omnibus Angelis; & tunc dicuntur moveri propter admirationem novitatis quae in mundo erit, sicut in littera dicitur. Potest etiam exponi prout Virtutes est proprium nomen ordinis; & tunc ordo ille dicitur moveri praeter alios ratione effectus: quia illi ordini secundum Gregorium attribuitur miracula facere, quae maxime circa illud tempus fient; vel quia ordo ille, cum sit de media hierarchia secundum Dionysium, non habet potentiam limitatam, unde oportet quod eius ministerium sit circa causas universales: unde propriam officium Virtutum esse videtur, corpora caelestia movere, quae sunt causarum quae in natura inferiori aguntur; & hoc etiam ipsum nomen sonat, quia Virtutes caelorum dicuntur. Tunc ergo movebuntur, quia ab effectu suo cessabunt, ut etiam corpora caelestia non moventes; sicut nec Angeli qui sunt ad custodiam hominum deputati, ut etiam custodiae officio vacabant.

Ad primum ergo dicendum, quod mutatio illa non variat aliquid quod ad eorum statum pertinet, sed refertur vel ad effectus eorum, qui immutari possunt sine eorum mutatione, vel ad novam rerum considerationem, quam prius secundum species creatas videre non poterant. Hanc autem vicissitudinem cogitationum ab eis beatitudo non tollit; unde dicit Augustinus, Lib. VIII. super Genes. ad litter. cap. xx. quod Deus movet creaturam spiritualem per tempora.

Ad secundum dicendum, quod admiratio solet esse de his quae nostram cognitionem excedunt, vel facultatem; & secundum hoc Virtutes caelorum admirabuntur divinam virtutem tallia facientem, in quantum ab eius imitatione, & comprehensione deficiunt: per quem modum dixit Agnes, quod ejus pulchritudinem sol, & luna mirantur. (ex Ambrosio Lib. IV. Epistola epist. xxxiv.) & sic non ponitur in Angelo ignorantia, sed tollitur Dei comprehensio.

Ad tertium patet responsio ex dictis.

Ad quartam questionem dicendum, quod qualiter illud iudicium sit futurum, & quomodo homines ad iudicium conveniant, non potest multum per certitudinem sciri; tamen probabiliter potest colligi ex Scripturis, quod circa locum montis Oliveti descendet, sicut & inde ascendit, ut idem esse ostendatur qui ascendit; & qui descendit.

Ad primum ergo dicendum, quod magna multitudo in parvo spatio comprehendi potest. Sufficit autem ponere quantumcumque spatium circa locum illum ad capiendum multitudinem iudicandorum, dummodo ab illo spatio Christum videre possint, quin in aere eminent, & maxima claritate refulgeat a longinquo inspicere poterit.

Ad secundum dicendum, quod quamvis Christus per hoc quod iniuste iudicatus est, iudicariam potestatem meruerit, non tamen iudicabit in forma

(1) in littera non ab. (2)